

Sakshandsamar: Paul Erik Wirgenes

Referansar: NFG 47/07, 06/08, 23/08, KR 31/08, 10/10, 23/10, BM 18/10

Saksdokument:

Dok.dato	Tittel	Dok.ID
02.09.2010	Gudstjenestereforma - tekstbok (etter bispemøtets læreutalelse)	53674

Gudstjenestereforma - tekstbok - Hoveddokument

Samandrag

Kyrkjemøtet handsama i 2006 hovudprinsippa for nye tekstrekkjer (KM 09/06) og slutta seg til den tilrådinga av hovudprinsipp for utarbeiding av ny tekstbok som er gjeven i innstillinga frå Kyrkjerådet. Det innebar eit nytt tekstrekkjesystem med tre rekkjer, etter det som vart kalla ein nordisk modell.

Kyrkjerådet handsama forslaget til ny tekstbok i juni 2008 (sak 31/08) og sende denne ut på høyring. Kyrkjerådet har behandla forslaget til ny tekstbok på bakgrunn av høyringsprosessen og oversender forslaget til Kyrkjemøtet med fråsegnen frå Bispemøtet som vedlegg.

Framlegg til ,ei fullstendig tekstbok med forteljingar til kvar kyrkjeårsdag og register over poetiske tekstar, vert no lagt fram for Kyrkjemøtet

Kyrkjerådet vil også støtte Bispemøtets framlegg om at ein ” minikanon ” vert utreda og at han kjem som tillegg til ny tekstbok samstundes med den evalueringa som Bispemøtet ønskjer.

Dokumentet vidare brukar *Framlegget* eller *Framlegg til ny tekstbok* om utgåva som no går til Kyrkjemøtet, altså Framlegg til ny tekstbok 2010. Når det framlegget som var høyringsdokument vert omtalt, heiter det Framlegget – 2008.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjerådet oversender framlegget til ny tekstbok for Den norske kyrkja til Kyrkjemøtet for handsaming.

Saksorientering

1. Tekstane i kyrkjeåret 1977

Kyrkjeåret har vokse saman av søndagar, helgendagar og festar.

Gjeldande tekstbok fekk Dnk ved sist revisjon i 1977. Denne revisjonen gjekk langt i å endre tekstrekkjene frå 1920 – liturgien. Vi fekk då

- Reduksjon frå 3 til 2 rekkjer, og nyordninga ” tilleggstekstar”
- Innføring av gammaltestamentleg lesing på alle kyrkjeårsdagar
- Innføring av 12 nye kyrkjeårsdagar: Julaftan, Julenatt/ottesong, Nyårsaftan, Kristi forklåringsdag, Oskeonsdag, 5. søndag i faste, Langfredag aftan, påskenatt /ottesong, pinseaftan, siste søndag i kyrkjeåret (Domssøndag), 1. mai og St. Hans
- Mange namneendringar på søndagane
- Maria bodskapsdag vart lagt til den søndagen som er nærast 25.mars eller seinast siste søndag før Palmesøndag når påska er tidleg.

Deretter fekk vi mindre revisjonar i 1988 og 1999:

- I 1988 vart det utgjeve ei ny tekstbok med endringar av omlag 100 tekstar.
- I 1999 vart Mikkelmess sett inn att som valfri kyrkjeårsdag 29. september.

Vedtaket om å utarbeida ei ny tekstbok vart i 2003 – 2004 knytt til forslaget om ein reform av gudstenestelivet og ny salmebok, og arbeidet med alt dette starta opp samstundes.

Gudstenestedagar og tradisjonar som ikkje lever vidare

Ved sist revisjon fekk ein nye tekstar for 12 nye kyrkjeårsdagar, og det er no verd å sjå om dei berre står der utan at dei vert tekne i bruk.

Få kyrkjelydar feirar gudsteneste julenatt /ottesong og påskenatt /ottesong. Framlegget har likevel sett opp tekstar for desse dagane. Men for Langfredag aftan og pinseaftan er det annleis. Her har ein ikkje komme med framlegg til tekstar, og dette er heller ikkje etterlyst i høyringa.

2. Prosessen fram mot ny tekstbok i 2010

Framlegg til ny tekstbok er ein del av reforma av kyrkja sitt gudstenesteliv, og arbeidet vart sett i gong på same tid som arbeidet med ny salmebok, endra dåpsliturgi og ny ordning for hovudgudstenesta i januar 2004.

Handsaming i KR og KM

Kyrkjemøtet fekk saka til handsaming i 2006 (KM 09/06) og gjekk inn for dei hovudprinsippa som Kyrkjerådet hadde rådd til, det vil seie eit tekstrekkesystem med tre rekkjer, laga etter det som vert kalla "ein nordisk modell".

Framlegget til ny tekstbok vart lagt fram til handsaming i Kyrkjerådet i juni 2008 (KR 31/08). Kyrkerådet vedtok å sende Framlegget -2008 til ut på høyring. Ei rekkje kyrkjelydar fekk eit særleg ansvar for å prøve ut dei nye tekstane i gudstenestelivet.

Ut frå dette har Kyrkjerådet arbeidd vidare med Framlegget, sett gjennom alle dei forslag til endringar som er komne inn, vurdert innspel både på detaljnivå og overordna nivå, og komme fram til det Framlegget som no vert lagt fram for Kyrkjemøtet. I tillegg legg ein ved register over alle tekstane, oppsett etter Bibelen og Kyrkjeåret.

Høyringsmaterialet for Tekstboka

Det vart levert inn 74 høyringssvar. Av desse er det mange som svarar "ikkje teke stilling" til ei rekke spørsmål, det gjeld særleg prøvekyrkjelydane og dei som er gruppert som "andre". Det er berre nokre få som gjev grundige høyringssvar, men samla kom det inn 550 framlegg til endringar av tekstar. Få har prøvd ut større delar av materialet.

I svara finn ein brei semje om dei prinsippa som Kyrkjerådet og Kyrkjemøtet hadde lagt til grunn:

- ei Tekstbok med tre rekkjer, ut frå den nordiske modellen, men med norsk karakter.
- ein poetisk tekst / Dagens salme / bibelsk salme.
- ei forteljing for kvar kyrkjeårsdag,

Det er berre nokre av høyringssvara som svarer på problemstillingar som krev detaljkunnskap og oversikt over heile tekstboka. Dei svara som er komne, er i stor grad tekne omsyn til. Dette handlar om følgjande emne:

- Korleis tekstane er avgrensa, lengda på tekstane
- Dubletter, om tekstane kjem att fleire gonger
- Bortfall av poetiske tekstar som lesetekstar
- Sentrale tekstar som har falle ut eller ikkje er med i dei nåverande bøkene
- Korleis tekstane er fordelt
- Korleis tekstane i treeiningstida er gruppert
- Søndagar som er blitt flytta eller blitt borte
- Korleis viktige livstema er presentert

I høyringa er det peika på at det kan vere ei overvekt av tekstar frå dei seine skriftene i NT som har vekt på livet i dei første kyrkjelydane, i høve til dei meir teologiske og prinsipielle tekstane frå Paulus sine hovudbrev. Dette er vurdert og endra i nokon grad. Desse og andre spørsmål vert drøfta i det som følgjer.

3. Prinsipp som ligg til grunn for Framlegg til ny Tekstbok

Tekstbok for Den norske kyrkja - ein nordisk modell

Kyrkjemøtet gjekk inn for ein nordisk modell som utgangspunkt for å utvikle ei ny tekstbok. Ein har utarbeidd eit framlegg med utgangspunkt i teksttrekkjene frå Finland (frå 2000) og Sverige (frå 2002), utan at ein har utelete det som har vore særnorske tradisjonar. I den ”nordiske” modellen er det lagt vekt på ein tematisk samanheng mellom tekstane på den einskilde søndagen, og ei vidareføring av at faste-påske-treeiningstida endrar seg ettersom påska fell på ulike datoar kvart år. Dette gjer at det blir færre eller fleire søndagar i openberringstida og siste delen av kyrkjeåret, (sjå meir om dette).

I mange kyrkjer har ein eit system med samanhengande lesing av skrifter i Bibelen. Dei nordiske rekkjene har ikkje det. I Framlegget legg ein opp til at ein kan ha ei slik ordning som eit alternativ i påsketida: Alternativ samanhengande lesing av Apostelgjerningane. Denne lesinga kjem i staden for gammaltestamentleg lesing.

Kyrkjeårstider

Kyrkjerådet meiner at Framlegget til ny tekstbok bør ha tittelen: Tekstbok for Den norske kyrkja / Tekstbok for Den norske kirke. Dette er ei endring frå tittelen i den noverande boka: Tekstane i kyrkjeåret / Kirkeårets tekster. I dette ligg det ei presisering av at det er bibeltekstane som er det styrande, ikkje kyrkjeåret som er eit relativt nytt omgrep. Likevel har ein hatt eit ønskje om å gjere den ramma som kyrkjeåret er, tydelegare.

Ein har lagt merke til dei mange særmena som har fått prega mange av dagane, og mange organisasjonar har vore aktive her: Kirkens Nødhjelp med fasteaksjon 4. s. i faste, misjonsorganisasjonar ville gjera adventstida til misjonstid, men flytta fokus til openberringstida. Israelsmisjonen har peika ut Vingardssøndagen som sin dag, Såmannssøndagen er for mange bibeldagen, og det finst fleire døme. Fleire har teke til orde for at fokuset på dei einskilde dagane har teke over for samanhengen mellom søndagane, rytmen, framdrifta fram mot til dømes høgtidene. Dette vart peika på i Kyrkjemøtet 2006 der det vart sagt: ”Det tradisjonelle kirkeåret står i fare for å bli smuldret opp av de mange, gode saker.” (KM 09/06)

Derfor har ein i Framlegget prøvd å finne fram til formuleringar som inneber ei styrking av kyrkjeårstidene. Ein vil med dette gje kyrkjelyden opplevinga av at kvar kyrkjeårstid er som ei ”årstid”, og då må kyrkjeårstida ha ei viss lengde. Namna på ”årstida” bør vere grunna i innhaldet, ikkje i høgtida som ligg bak. Derfor har Framlegg gått bort frå ”etter” *Kristi openberringsdag*, ”etter” *påske*, ”etter” *pinse*, som kan gje inntrykk av at ein på desse søndagane etter openberring eller påske er *ferdige med* openberringstida eller påska, at openberring eller påske er noko vi har *lagt bak* oss. Formuleringane er derfor endra frå til dømes for 4. s. i faste” til 4. s. i *fastetida*. I høyringa er det sterk støtte til desse nye nemningane, 79 % meiner at dette er ei god endring.

Pinsetid eller treeiningstid?

Ein har drøfta kva som er den beste nemninga for søndagane i det såkalla festlause halvåret, bør det til dømes heite 18. søndag i treeiningstida, eller 18. søndag i pinsetida?

I høyringa blir det sagt at endringa frå ”etter pinse” til *treeiningstida* er alt godt innarbeidd, ettersom omgrepet er nytta i den nåverande Gudstenesteboka. Som openberringstida og påsketida har namnet etter den innleiande dagen, har *treeiningstida* fått namnet etter Treeinings søndag. Hovudgrunnen til at ein vende attende til dette, er at omgrepet svarar meir til det andre halvåret i kyrkjeåret. Kyrkjelyden har i den første halvdelen vore gjennom festhalvåret med dei sentrale forteljingane i den kristne tru. No skal denne budskapet veksa og modnast i kyrkja sitt liv gjennom det andre halvåret. Å knyte dette einsegn til pinse gjev ikkje ei brei nok forståing av dette halvåret.

Ei anna sak er at ein gjennom å halde på *treeiningstida* understrekar eit sentralt element i det kristne gudsbiletet.

Ei innvending kjem i høyringa: Omgrepet *treeiningstida* har rot i tradisjon og økumenikk, men kommuniserer dårleg i høve til vanlege folk. I det ligg at ”i pinsetida” er lettare å forstå og krev ingen utlegging. Same slags argument vert nytta i høve til nemningane ”i advent” og ”i faste”, som i Framlegget heiter ”i adventstida” / ”i fastetida”. Alle kyrkjeårstidene bør ha formell likskap i nemningane, derfor vart også advent og faste utvida med ”-tida”, til adventstida og fastetida. Men i høyringa seier nokre at i kvardagsspråket vil ein likevel seie ”i faste” og ”i advent”, derfor bør ein halda fast ved desse formuleringane.

Framlegget tilrår at ein held på det gamle namnet *treeiningstida* og at ein har like nemningar, sjølv om desse ikkje vert nytta i daglegspråket. Formuleringane er derfor endra frå til dømes for ”4. s. i faste” / 4. s. e. pinse” til 4. s. i fastetida/ 4. s. i *treeiningstida*. Tilsvarande med adventstida, openberringstida og påsketida.

Eit samanhengande tema

I kyrkjeårstidene er det *tekstane* for den einskilde kyrkjeårsdag som ein skal ha fokus på. Tekstane er vald ut med tanke på at det skal vera eit samanhengande tema i alle tekstar kvar kyrkjeårsdag, som oftast same tema for alle tre rekkjene (sjå meir om dette under *Presentasjon av kyrkjeårstidene og kyrkjeårsdagane*). Derfor kjem kyrkjeårsdagane utan ei særskilt tematisk overskrift, som ein meiner fort kan bli styrande for forkynninga som den einskilde prest er ansvarleg for. Kvar prest som skal leie gudsteneste og førebu preike, bør fokusera på tekstane og la desse vera avgjerande for preika og for gudstenesta.

Stort tilfang av tekstar

Framlegget legg opp til ei tekstbok med tre rekkjer og går vidare med tekstar frå det gamle testamentet. Tekstboka inneheld og tekstar frå bøker i Bibelen som ein tradisjonelt les sjeldnare frå, og det som gjer dette mogleg, er at talet på tekstar går opp frå ca 480 nåverande tekstbok til 720 i Framlegget. Ein har derfor henta fram tekstar frå Ruts bok, Nehemjas bok og Høgsongen.

Økumenisk profil

Ei målsetting for reform av gudstenestelivet var at gudstenesta skulle få ein økumenisk profil. Det vil seie at ein skulle leita seg fram til ord, uttrykk og ordningar som skulle

vera fremjande for kristen einskap, og gjera val av tekstar og dagar som i større grad fell saman med tekstar og dagar i andre kyrkjесamfunn, både i Noreg og internasjonalt. I arbeidet med Tekstboka hadde NFG derfor samråding med Noregs Kristne Råd. Resultatet av denne samrådinga er innarbeidd i Framlegget.

Det gamle testamentet i Tekstboka

I teksttrekkjene frå 1920-liturgien var det med 25 tekstar frå GT I tekstboka frå 1977 var det med ein GT- tekst til alle kyrkjeårsdagane, i 2 rekkjer, pluss mange GT- lege tilleggstekstar. Ei slik radikal endring var oppe til debatt i 1977. Mange hevda at endringa ville vitalisere bruken av Det gamle testamentet, andre var uroa for at det kunne føra til ei svekking av fokuset på evangeliet og Det nye testamentet. Dette problemfeltet er ikkje nemnt av nokon i høyringsmaterialet denne gongen.

I Framlegget har ein arbeidd etter to linjer: 1) Tekstane frå Det gamle testamentet skal danna eit representativt utval av det som er viktige GT - tekstar og 2) Det gamle testamentet skal brukast til å tydeleggjere og utfylle dei nytestamentlege tekstane.

Etter sist revisjon har den gammaltestamentlege forskinga utvida synet på korleis ein kan bruka GT- tekstane i høve til evangelietekstane. I tillegg til den bibelteologiske samanhengen har det sidan syttitalet vokse fram ei litterær og retorisk tilnærming til bibeltekstane som har utvida og utfylt opplevinga av tekstane. I praksis tyder det at ein kan tenkja seg fleire former for samheng mellom tekstane, utan at desse treng å kome i konflikt med kvarandre. I tillegg til den tematiske / bibelteologiske samanhengen vil ein no også sjå etter samheng i motiv, stil, språk, ordval m.m.

Dei gammaltestamentlege tekstane er ofte nødvendige for at ein skal få ei god forståing av evangeliet. Det kan vera slik at evangelieteksten

- siterer frå Det gamle testamentet
- inneheld ein tydeleg allusjon til Det gamle testamentet
- inneheld ei forteljing frå evangeliet som viser direkte attende til ei forteljing i Det gamle testamentet.

Dette er den tradisjonelle og velkjende måten å bruke GT- teksten på. I tillegg får ein også nå inn det litterære perspektivet som kan gjera forståinga endå rikare. Oppsettet av evangelietekstar side om side med tekstar som inneheld metaforiske parallellar, syner at bibeltekstane er eit reservoar for eit biletspråk / eit metaforisk språk om Gud, noko som kan hjelpa mennesket til å formulere trua si i nye ord eller ordsamansetningar. Ein har sett kor grunnleggjande viktig metaforen er i det religiøse språket. Her kan Tekstboka ha ei sentral rolle, om lesetekstane blir sett saman slik at tekst talar til tekst gjennom ei felles språkleg biletverd.

I Framlegget kjem dette fram på ulike kyrkjeårsdagar, sjå 2. påskedag 3. rekkje: Evangelieteksten Joh 20, 11-18 står som alltid i sentrum, den gammaltestamentlege teksten frå Jeremia 31, 9-13 står i tematisk og litterær samheng med evangeliet på ein måte som fremjar lesinga av evangeliet. Eit liknande døme finn ein i 19. s. i treeininga 3. rekkje og andre stader.

Inkluderande språk / tekstutval

Overskrifta *inkluderande språk / tekstutval* inneber at ein i Framlegget har hatt ei kritisk haldning til korleis ulike minoritetsgrupper vert omtalt, korleis Gud vert omtalt, og korleis relasjonen mellom Gud og menneske trer fram. Dette har påverka utvalet og samansetjinga av tekstane.

Spørsmålet er om Bibelen kan vera kjønnsinkluderande, ettersom Bibelen vart til i ei tid med eit patriarkalsk samfunnssyn. Å leite fram kvinnetekstar er i seg sjølv ingen garanti for kjønnsinkludering, også med tanke på at mange av desse tekstane set kvinner i eit dårleg lys, som svake, syndige eller avhengige av menn. Berre eit fåtal tekstar presenterer kvinner som sjølvstendige og komplekse personlegdomar, med eigne perspektiv eller prosjekt, og gjev nok materiale til at dei kan fungera som reelle identifikasjonsobjekt.

Ein kan bruke eit anna omgrep, nemleg ”mangfald”. Ved å velje tekstar som gjev eit vidt spekter av røynsler, viser ein breidda og mangfaldet i det menneskelege livet. I eit av høyringsspørsmåla er det teke utgangspunkt i desse synspunkta. Ein ville ha ei vurdering av korleis ein hadde lukkast med dette, og spurde høyringa ut frå følgjande problemstilling:

Intensjonen med utvalet av tekstar er å setje saman tekstar som femner om eit breitt spekter av erfaringar. Her rettar ein søkjelyset på korleis menneske under ulike tilhøve blir omtalte og skildra, korleis Gud blir omtalt, og korleis relasjonen mellom Gud og menneske viser seg, sjå s. 41 bm./nyn. i HD. Her tenkjer ein særleg på menneske som på ulike måtar fell utanfor fellesskapet.

I kva grad meiner de forslaget tek omsyn til det?

I svara kjem det fram at 29 % meiner at Framlegget har teke omsyn til dette *stor grad*, 41,9 % meiner at det er teke omsyn til *i nokon grad*. 29 % har ikkje teke stilling til spørsmålet.

Gjennomgangen av høyringsvara viser at det er det kjønnsinkluderande perspektivet som dei fleste har formulert skriftlege innspel til. Fleire av dei teologiske lærestadane uttaler seg positivt om dei forslaga som finst i Framlegget, og dei kjem med nye forslag. Dei har kritiske synspunkt på samanstillinga av tekstane, og gjev døme på at den litterære, formmessige metoden kan ha uheldige verknader. Det er teke omsyn til dei innspela som er komne, og etter faglege vurderingar gjort nødvendige endringar.

Særskilte preiketekstar

Vårt noverande teksttrekkjesystem har heilt ifrå byrjinga av (november 1977) vorte supplert med ei ordning der preiketeksten frå eit av evangelia 12-13 søn- og heilagdaggar kvart år vert bytta ut enten med ein av de to andre tekstene for dagen eller med ein av tilleggstekstane. Føremålet med dette er å skape variasjon og for at sjå til at også andre deler av Guds ord enn avsnitta frå evangelia får lyde i preika.

Denne ordninga er korkje tematisert eller handsama i gudstenestereformen. Men Kyrkjemøtet har ein gong gjeve ei vurdering av henne. (sak KM 06/00). Erfaringa var at ho år for år har gått gjennom utan merknader og ut frå høvet til å hente opp lesetekstar som preiketekstar vil det leggjast opp til å vidareføre ordninga, men berre til å gjelde dagens lesetekster.

4. Kvalitetssikring - Frå høyringsframlegg til Kyrkjemøtet

Framlegget til ny Tekstbok er ei *ny* tekstbok, ei ny samanstilling av tekstar, og ikkje ei revidering eller justering av Tekstane i kyrkjeåret. Ein har derfor etter høyringa brukt tid på å kvalitetssikre arbeidet, slik at ein får auge på dei feila som måtte vera i Framlegget 2008 og vurdert dei innspela som kom inn i høyringa og frå Høyringsutvalet for Liturgi. Ein har arbeidd med følgjande:

Parentesar

I tekstboka frå 1977 var nokre vers sette i klammer. Dette er ikkje gjort i Framlegget.

Justert start

I nokre tilfelle har ein justert eller stokka om subjekt og predikativ for dei første orda i eit vers, slik at ein får ein inngang til lesinga som fungerer. Justeringane skal ikkje vera tolking av tekstane, men av rein praktisk art. Eit døme er Luk 14, 15-24 på 3. søndag i treeining 1. rekkje:

Teksten slik han står i Bibelen:

Ein av gjestene som høyrde dette, sa til han: "Sæl er den som får sitja til bords i Guds rike!"

Justert tekst:

"Ein gong var Jesus beden til å eta hjå ein farisear. Ein av gjestene sa til Jesus: "

Sæl er den som får sitja til bords i Guds rike".

Tekstboka hentar her opp det første verset i kapittelet som er ei innleiing til hele kapittelet.

Det er ikkje laga introduksjonar til lesingane. Dersom dette trengst, kan ein setja det inn i rettleiingane for hovudgudstenesta, saman med andre rettleiingar. Eit døme på introduksjon kan vere:

Den første lesing er frå Det gamle testamentet. Då jødefolket var bortført til Babylon, kom profeten Jesaja med ord frå Herren.

Slik står det skrive hjå profeten Jesaja: (Jes 40, 1-2)

Avgrensing av tekstane

Det er lagt vekt på at det skal lesast heile perikopar, som skal tolkast i sin samanheng. Men prinsippet kan føre til at ein tek med for store tekstavnitt, slik at tekstane vert for lange, og dette vart påpeika i høyringa. Ein har derfor vurdert desse avgrensingane på nytt.

Ein har også lagt vekt på at det er evangelieteksten som er den berande teksten for dagen, og at tekstane frå GT og NT ikkje bør ha mange motiv som gjer at fokuset vert uklårt. Også av denne grunn er tekstar frå GT og NT korta ned. Eit døme er 15. søndag i treeininga II:

Mika 6, 1-8 vart endra til Mika 6, 6-8.

Eit anna døme er 17 søndag i treeining II:

Hosea 2, 13-20 vart endra til Hosea 2, 13-15.

Samansette tekstar

Nokre stader har ein sett saman tekstar for å tydeleggjere framdrifta i teksten og hindre at ein mister samanhengen i teksten på grunn av uegna detaljar som kjem inn. Dette førekjem i nokre tekstar, men er brukt med atterhald.

Eit døme står under Temadagar, Minnedag III. rekkje:

Salme 139, 1-18. 23-24.

Tekstar som dublett

I Framlegget – 2008 vart det ein del dublettar. I kvalitetssikringsarbeidet har ein gjort det slik at dublettane oftast førekjem på temadagane. Konsekvensen av det er at dei kyrkjelydane som ikkje feirar ein einskild temadag, likevel møter nokre av desse tekstane på ein annan kyrkjedag. Etter kvart som kyrkjelydane prøver dette ut, vil ein sjå om dette er ei godt løysing.

Sentrale tekstar kan stå som dublett. Ein har vurdert om det er dei rette tekstane som vi får fleire gonger, og om nokre er utegløynde. Eit døme: Joh 3,16 er sett opp på 4. søndag i faste II som Joh 3, 11-16, og på søndag før pinse II som Joh 3, 16-21.

Lange tekstar

Bibeltekstane kan vera lange, og vanskelege å dele opp. Eit døme kan vera Apg 17, 22-25 / 26-31 som er ein viktig tekst, men det kan vere krevjande å lese heile teksten i gudstenesta. Det vil vere opp til ei pastoral vurdering å dele opp teksten slik at han høver til den gudstenesta ein skal feira. Liturgen som har ansvaret for forkynninga, kan avgrensa teksten på nytt, og lesa berre ein del av teksten, slik ein også gjer det i dag. Avgrensinga bør då gjerast som eit heilt avsnitt. På den måten kan ein vise respekt for teksten, gje han det rommet ein har til disposisjon, ut frå kva som er fokus i evangelieteksten og i preika. Ein har vald denne framgangsmåten for å sleppe å få for korte tekstar som ei normalordning.

Bortfall av tekstar

I arbeidet med ei ny tekstbok ser ein at i Forslaget – 2008 har nokre sentrale tekstar frå Bibelen falle ut, og ein har derfor gått gjennom materialet for å ta dette inn att.

Ettersom ein har teke med ein poetisk tekst til kvar kyrkjeårsdag var det i Framlegget - 2008 svært få poetiske tekstar inne som GT- lege lesetekstar. Dette har ein no retta opp, slik at ein del tekstar frå dei historiske bøkene / dei profetiske skriftene er tekne bort, og tekstar frå Salmane er sett inn i staden (sjå meir om poetiske tekstar under).

Poetisk tekst,

Til kvar kyrkjeårsdag er det sett opp ein poetisk tekst. Dette står i samanheng med Kyrkjemøtet sitt vedtak i 2006, i tråd med NFG si tilråding: ” *En ny tekstbok skal også omfatte en rekke med ”Dagens salme”, det vil si utsnitt frå Salmenes bok og andre poetiske tekster frå Bibelen, som skal kunne synges, i hovudsak av hele menigheten*”. (KM 09/06)

Den poetiske teksten er ikkje tenkt som ein fjerde lesetekst, eller bli brukt som alternativ GT- tekst. Høyringa støtta tanken bak oppsettet av ein poetisk tekst til kvar teksttrekkje i kyrkjeåret. Ingen kyrkjelydar hadde derimot prøvd å syngje ein ny poetisk tekst for kvar søndag, slik at ein veit lite om korleis dette kan fungere i praksis.

Framlegget - 2008 inneheld tekstforslag til ein Dagens salme for kvar kyrkjeårsdag.

Nokre salmar vart peika ut til bruk over ein lengre periode / kyrkjeårstid, og til saman dekkjer desse heile kyrkjeåret. Ein fant høvelege tekstar som skulle tonesetjast til bruk i gudstenesta, mellom den første og den andre lesinga.

Tekstane er henta frå Salmane og poetiske bøker utanom Salmane. Derfor nyttar ein omgrepet ”*Dagens salme*”, for å understreke at tekstane ikkje berre, men *for det meste* er henta frå Salmane. I praksis har termen likevel blitt ”*bibelsk salme*”.

Det var eit prinsipp at dei poetiske tekstane skulle syngjast og ikkje vere lesetekstar. Det gjorde at Framlegget - 2008 derfor hadde svært få poetiske tekstar som GT-lesning.

Høyringa

Høyringa sa samstundes at det var for få tekstar frå Salmane som GT- tekstar, noko som vart konsekvensen av forslaget frå NFG. Sjølv heilt sentrale tekstar frå Salmane mangla. Etter høyringa gjorde ein om på dette, slik at viktige tekstar frå Salmane no er sett inn i Tekstboka som GT- tekst.

Etter høyringa har ein vurdert framlegget om dei poetiske tekstane ut frå mange synsvinklar. Ein ser at det inneheld ei god vilje om å styrkje den bibelske salmen, men forslaget var uferdig: Forslaget til tekstutval og metode for tonesetjing er ikkje samstemt og det er ikkje utvikla tilstrekkeleg musikk til bruk av dei poetiske tekstane. Høyringa gjer det nødvendig med ei utvida fase for utvikling og utprøving av den poetiske teksttrekkja. At framlegget bryt med tradisjonen om bruk av bibelske salmar som vart introdusert ved Salmeboka frå 88, gjer også at dette må vurderast nøye.

Dei poetiske tekstane bør i første omgang sjåast i samanheng med dei bibelske salmane som ein allereie kjenner, og som finst i Norsk Salmebok, Salmar 1997, Norsk Kantoribok o.a. Dette materialet kan omarbeidast noko, og sjølv om det ikkje omfattar alle dei poetiske tekstane, kan mykje brukast, og det kan lagast meir etter kvart. Ein ser for seg at bruken av bibelsk salme/ Dagens salme kan innarbeidast over tid

Kyrkjerådet vil leggja opp til ei samsvarande framdrift for dei poetiske tekstane Dagens salme og den liturgiske musikken, det vil seia utprøving i fleire år slik at ein skaffar seg kunnskap om kva som fungerer over tid, kva kyrkjelydane treng av nytt materiale o.a. Ein vil evaluera dette ved gjennomgang av liturgien, etter 3-6 år. I første omgang vert rekka med poetiske tekstar ståande som Register over poetiske tekstar i Kyrkjeårsrekkjefølgje

Forteljingstekst

Til kvar kyrkjeårsdag er det sett opp ein forteljingstekst. Dette er etter forbilete frå tekstarbeidet i den svenske kyrkja. I Framlegget - 2008 var det sett opp ein til to forteljingar, og nokre av dei vart i høyringa vurdert som uegna, fordi teksten ikkje hadde forteljingssjanger, men høyrde meir til det ein kunne kalle kjernetekstar som alle bør læra, som til dømes dåpsføresegna, Matt 28.

Ideen til ei slik rekkje med forteljingstekstar er komen frå den svenske kyrkja, der dei ville ha med ei forteljing for kvar kyrkjeårsdag og kvar rekkje, altså tre forteljingar til kvar kyrkjeårsdag. Dette var det krevjande å få til. I Framlegget - 2008 var det for nokre dagar sett opp to ”forteljingar”, eller ein forteljing og ein sentral tekst som bør høyre til i ein barnelærdom, til dømes Joh 3, 16.

Forteljingstekstane til kvar søndag er stort sett vald ut frå fire omsyn:

1. Ein av tekstane er sett opp som ordinær lesetekst på den aktuelle søndagen.
2. Kjernetekstar og grunnforteljingar ut frå anbefalt forslag til tekstrekkeutvalet frå Norsk Søndagsskoleforbund.
3. Den svenske tekstrekkevisjonen 2002 leverte et sett med «Berättande texter lämpliga tillsammans med barn»
4. Kjernetekster og grunnforteljingar ut frå Læreplanverket 97 (L97), KRL - Læreplan for grunnskolen og KRL- boka 2005 frå Utdanningsdirektoratet.

Føremål

Forteljingane skal vera ei hjelp til å halde ved like kjennskapen til dei viktigaste forteljingane i Bibelen, både hjå barn og vaksne. Dei kan brukast på ulike måtar, blant anna når ein lagar gudstenester der barn skal vera med .

Utvalet av forteljingar er gjort ut frå eit samsyn mellom tema for kyrkjeårsdagen, utvalet av evangelietekstane / dei GT- lege tekstane og faglege omsyn, (sjå over).

Forteljinga vil vera ein rikdom når ein skal laga gudstenester for ulike aldersgrupper og personar på ulike funksjonsnivå, ettersom forteljinga har ei open form og kan brukast på svært mange måtar.

Det bør vera samsvar mellom forteljinga og kyrkjeårsdagen / tida. Det gjer at ein berre i visse høve kan nytta forteljingar som heng saman over fleire kyrkjeårsdagar, som forteljinga om Josef i fastetida og kong David i påsketida.

Høyringa

Høyringa gjev brei støtte for å velje ut ein forteljing til kvar søndag. Alle høyringsinstansane meiner dette, 92 % av kyrkjelydane. Mange (64 %) meiner at dette utvalet av forteljingar er velegna for kyrkja si trusopplæring, men berre ein tredjedel har ei oppfatning av om utvalet er dekkjande eller om det er forteljingar som er sakna.

Få har prøvd ut korleis forteljinga vil, eller kan fungere i gudstenesta, men den tydeleg positive haldninga til å få inn forteljinga, tyder på at kyrkjelydane vil gje dette ein sjanse og prøvd dette ut over tid.

Nokre av høyringsinstansane har komme med viktige innspel som er tekne med i Framlegget. Det handlar om utval, mengd, korleis forteljingane bør avgrensast, utval av

persongalleri, gudsbilde m.m. Høyringa meinte at det trengs ei forteljing til kvar kyrkjeårsdag, og ein burde ta ut tekstar som ikkje har forteljingsstruktur, dei vil likevel ikkje fungera som ei forteljing. Ein har også gjort endringar med omsyn til at temaet i forteljingane bør stemma med kyrkjeårstida / dagen

Bruk

Forteljingsteksten bør ein lett kunne finna fram til i ny tekstbok. Under overskrifta for kvar kyrkjeårsdag vil det stå namnet på forteljinga og kor ho finst i Bibelen. Forteljinga vil også stå i utskrivne form, bak i boka, etter teksttrekkjene.

Forteljingsteksten vil kunne ha eit stort bruksområde. Forteljingsteksten

- kan brukast som lesetekst som erstattar dei andre tekstane for dagen
- kan forteljast
- kan gjera det lettare å bruke ei narrativ tilnærming i preika under ordinære gudstenester
- kan fungera som eksempelforteljing, med tilhøyrande utlegging
- kan vera manusert i ei dramatisering
- kan også vera heile preika, og tema frå forteljinga kan takast opp att i bønner og salmar

Den store oppslutnaden om forteljinga i høyringa gjer at ein trur at det er mange som vil arbeida med forteljinga på ulike måtar. Det vil vera behov for å utvikla ide- og metodemateriell til bruken av forteljingstekstane, det kan gjerast på ulike måtar, både lokalt i kyrkjelydane og i meir profesjonelle miljø. Kyrkjerådet vil leggja til rette for at ein får ei utprøving der ein hentar inn røynsler som vil vera viktige når ein evaluerer Tekstboka etter 3 -6 år.

Forteljingstekst – preiketekst

Preiketeksta er i dei fleste tilfelle evangeliet for dagen, bortsett frå dei dagane der ein frå sentralt hald har peika ut ”særskilte preiketekstar”. Ein kan og bruke forteljinga som preiketekst.

Bots- og bededag

Bots - og bededag er ein av dei yngre dagane i kyrkjeåret, med plassering på ulike stader i kyrkjeåret gjennom ulike tider. Dagen har hatt det særpreget at folket *som folk* eller *kyrkjelyd som eit kollektiv* står fram for Gud i bøn og bot. I Framlegget er bots - temaet lagt til 20. søndag etter treeining og har namnet 20.s.e.treeining / Bots - og bededag. **Ny tekst på bakgrunn av handsaminga i Kyrkerådet.**

5. Presentasjon av kyrkjeårstidene og tekstane

Framlegget legg opp til namnendring når kyrkjeårstidene skal reknast opp: Adventstida, openberringstida, fastetida, påsketida og treeiningstida. Framlegget brukar ikkje *tida* om dagane frå Julaftan til Nyttårsdag og om dagane frå Søndag før pinse til Andre pinsedag. Talrekka i openberringstida og påsketida er blitt endra, fordi Kristi openberringsdag og Påskedag vert rekna som første søndag i desse kyrkjeårstidene.

Adventstida, jul og nyttår

For adventstida har Framlegget - 2008 to søndagar med heilt nye tekstar:

- 2. søndag i advent er endra for å konsentrere tekstane om døyparen Johannes i adventstida til 3.søndag.
- 4.søndag i advent er endra i retning av ein juleførebuingsdag.

Disse endringane har brei støtte i høyringa.

2. juledag

I Tekstane for Kyrkjeåret heiter denne dagen andre juledag (Stefanusdagen) og dagen har fokus på martyrane. Ein såg at det hadde utvikla seg ein praksis der dette temaet hadde vorte svekt, blant anna av kyrkjelydar som ikkje har gudsteneste på 1. juledag. I Framlegget – 2008 tok ein konsekvensen av dette og sette opp ei rekkje med Stefanus - tekstar og to rekkjer med juletekstar.

Etter høyringa er dette endra. Ein ønskjer å halde fast på 2. juledag som martyriets dag, og tekstane for dagen har preg av dette, i alle tre rekkjene. I tillegg står det i rubrikken at ein kan velja tekstar frå Juledag, dersom ein ikkje har hatt gudsteneste på denne dagen.

Romjulsøndag

Denne søndagen heiter i Tekstane for Kyrkjeåret "Søndag mellom jul og nyttår".

Framlegget sette eit folkeleg namn på denne dagen, og høyringa støtta dette forslaget.

Openberringstida

Openberringstida vert kort eller lang, alt etter plasseringa av påska. Kristi

Openberringsdag høyrer både til juletida og til openberringstida. Dels avsluttar dagen juletida og samlar Kristus-vitnesbyrdet i julefest med kvit farge, dels set dagen tonen for Openberringstidas fokus på Kristus.

Vert openberringstida kort, får det som resultat at treeiningstida vert lang, og omvendt. Ein kunne då risikere at mange tekstar falt bort, ettersom heile kyrkjeårsdagar falt bort, enten i openberringstida eller i treeiningstida

Dette har ein løyst ved at ein har sett opp dei same tekstane i desse periodane, at tekstane for dei fire siste openberringssøndagane er dei same som for 24. – 27. søndag i treeiningstida. Er det då kort openberringstid, kjem dei tekstane som ikkje blir lesne på ettermvinteren, att på hausten. Ved dette grepet slepp ein bortfall av mange tekstar. Dette er m.a.o. ei klar forbetring frå Tekstboka frå 77.

Kristi forklåringsdag

I Framlegget var Kristi forklåringsdag lagt til 8. søndag etter pinse. Hovudgrunnen var at openberringstida i einskilde år er så kort at det ikkje ville vera ein einaste vanleg openberringssøndag igjen, og at ein ville gå rett frå Kristi openberringsdag til vingardssøndagen.

På bakgrunn av høyringa gjekk Kyrkjerådet attende til den ordninga vi har i dag, ved at Kristi forklåringsdag kjem søndag før Fastelavn. I staden flyttar vingardssøndagen til treeiningstida.

Då oppnår ein det same med omsyn til behovet for minst ein vanleg søndag i openberringstida. I tillegg tek ein vare på den tekstlege samanhengen som finst mellom

Kristi forklåringsdag og openberringstida. Nokre i høyringa seier at dagen har vore eit høgdepunkt i openberringstida før fastetida tek til. Det vil derfor vera eit tap å flytte denne dagen til sommarhalvåret, sjølv om svensk og finsk tekstbok har ei slik ordning.

Vingardssøndagen kan derimot flyttast til 12. søndag etter treeining og komma inn mellom 12. – 16. søndag som omhandlar tenesta og livet i Guds rike. Vingardssøndagen vil ofte feirast rundt 1. september og kan på denne måten vera ein verdifull søndag i starten på kyrkjelyden sitt nye arbeidssemester. Sjå under.

Fastetida

Maria Bodskapsdag

Denne dagen har hatt ulike plasseringar, men ved sist reform vart den sett til den søndagen som kom nærast 25. mars, ni månader før Kristi fødsel. Dette er også datoen for Marimesse. I Framlegget – 2008 vart den lagt til siste søndag før palmesøndag som ein fast ordning. Argumentet for dette var at ein såg at for omtrent kvart tredje år kom påska så tidleg at Maria bodskapsdag likevel ikkje kunne leggjast på den søndagen som er nærast 25. mars.

Eit anna argument var at Maria Bodskapsdag skyv bort ein av fastesøndagane. Eit døme: I dei første 30 åra etter 2010 vil tekstane på 5. søndag i faste falla bort 16 gonger. Etter høyringa har Kyrkjerådet vald å halde fast på den ordninga vi har i dag som blant anna har tilknytning til den gamle tradisjonen med Marimesse. Konsekvensen av det er at 5. søndag i faste vil falla bort mange gonger.

Påsketida og pinse

Søndag før pinse

Søndag før pinse er 6. søndag i påsketida. I Framlegget er denne dagen teken inn i pinsetida, ettersom temaet for tekstane på denne dagen handlar om å vente på Gud i bøn, og sjå fram til at Den heilage ande skal komma. Etter Kristi himmelfart ser ein ikkje attende til påska, men ser fram mot og førebur pinsetida. Å kalle denne dagen for *søndag før pinse* knyter saman tekstane for Kristi himmelfart og pinsehøgtida på ein god måte. Den same måten å tenkje på, finn ein att i 4. søndag i adventstida, som i Framlegget er ein førebuings søndag til jul.

Treeiningstida

Dei største endringane i kyrkjeårsdagane er tekstforslaget til treeiningstida. Både samansetningar av tekstar og plasseringa i Kyrkjeåret er endra for dei aller fleste dagane. Denne radikale omstokkinga fekk god støtte i høyringa. I arbeidet med kvalitetssikringa etter høyringa har ein dette som eit utgangspunkt. Samstundes vert det foreslått ei rekke endringar ut frå dei prinsippa som saksdokumentet her gjer greie for. Dette arbeidet er ennå ikkje heilt avslutta.

Gruppering av tekstar i treeiningstida

I motsetnad til dei andre kyrkjeårstidene kan ein ikkje seia at det har vore eit samlande preg på tida etter pinse, eller treeiningstida. Dette kjem blant anna fram i ulike namn på

denne tida: ”det festløse halvåret”, ”søndag etter trefoldighetsfest” eller som i revisjonen frå - 77 ”søndag etter pinse”.

I arbeidet med framlegget har ein foreslått ei viss gruppering av desse tekstane:

- Frå treeiningstida til Aposteldagen kjem tekstgrupper som set desse to dagane i samanheng.
- 7. til 11. søndag i treeiningstida har tekstgrupper som viser til Guds frelsesvilje, om det udelte hjertet, om den gamle og den nye pakt, om anger og omvendning, Guds tilgjeving og vår.
- 12. til 16. søndag i treeiningstida fell ofte saman med semesterstart og startar med Vingardssøndagen, med tekstar om Guds omsorg, om kyrkjelyd, etterfølging og teneste, om medarbeidarar og nådegavar.
17. til 22. søndag i treeiningstida har først tekstar om lekamens oppstode, deretter har dei fokus på Guds vilje for livet i skaparverket. Her er tema henta frå ulike delar av livet: Dei nære relasjonane i heim, familie og venskap, og deretter i arbeidsliv, samfunn og rettferdig fordeling.
- Ordninga med ledige tekstar frå openberringstida på 23. til 27. søndag i treeiningstida knyter desse tidene saman. Sjå under ”Openberringstida.”

Innan kvar gruppe er det altså 5 - 6 søndagar med på ein eller annen måte liknande tema, kvar med tre rekkjer. I tillegg kan ein finna at det er ei spennvidde av tema innanfor ei og same kyrkjeårsdag. I kyrkjelydane vil denne grupperinga av tekstar/ søndagar komme til uttrykk ved at det er betre samanheng mellom søndagane, og at det er mogleg med større konsentrasjon om tekstar og tema. På bakgrunn av høyringa har det vore ei omgruppering av desse søndagane

Vingardssøndagen

Med bortfall av Kristi forklåringsdag sto Framlegget - 2008 att med Vingardssøndag, Såmannsøndag, deretter Fastelavn. Ettersom det var sterk vilje til å behalde Kristi forklåringsdag før fastetida, såg ein det mogleg å flytte Vingardssøndagen til treeiningstida. I Framlegget vil ein derfor finna Vingardssøndagen som 12. søndag i treeiningstida. Tenesteperspektivet som er knytt til Vingardssøndagen høver godt til ein dag som kjem i august –september. Namnet på denne dagen vil verte 12. søndag i treeiningstida / Vingardssøndagen. Slik også med 6. søndag i treeiningstida / Aposteldagen.

Domssøndagen

I Framlegget - 2008 var Domssøndagen namn på den siste søndagen i kyrkjeåret. Etter høyringa anbefaler Kyrkjerådet at begge namna vert brukt: Domssøndag / Siste søndag i kyrkjeåret

Merkedagar/ temadagar

Kyrkjeåret har vokse saman av søndagar, helgendagar og festar. Etter sist revisjon er det blitt eit tydeleg tema i gudstenesta og i kyrkjelydane, og ein ser at stadig fleire søndagar får tema, namn og opplegg som kan verka låsande i høve til at det faktisk er bibeltekstane

som skal vera styrande i gudstenestefeiringa vår. (NB: ta denne setninga inn litt tidlegre? Td på side 5 under kyrkjeårstider?)

Ein har derfor gjort ei opprydding av kva dagar som bør liggja i det fast oppsette kyrkjeåret, og i tillegg laga teksttrekkjer til ei rekke dagar som kyrkjelyden kan feira om og når på året dei vil. Desse dagane vert kalla *temadagar*. I tillegg kjem dei dagane som er knytt til ein spesiell dato eller tid. Desse vert kalla *merkedagar*.

Temadagar kan kyrkjelydane leggja når dei vil i kyrkjeåret:

For Skaparverket

For Kristen einskap

For rettferd og fred

For dei forfølgde

Merkedagar er knytt til ein spesiell dato eller tid:

Kyndelsmesse

1. mai

17. mai

Sankthansdagen

Olavsdagen

Mikkelsmesse

Haustattakkefest

Bots- og bededag

Allehelgensdag

Minnedag

Samefolkets dag

Kyrkjelydar som ikkje feirar dagar som *For skaparverket* eller *For kristen einskap* får nokre av desse tekstane i dei ordinære kyrkjeårsdagane. I den grad det finst dubletter i Framlegget, er det ofte her dei kjem.

Vidare saksgang

1. Tekstboka leggst fram for endeleg vedtak i Kyrkjemøtet 2011
2. Den vedtekne tekstboka for Den norske kyrkja vert tatt i bruk 1.søndag i advent 2011, og erstattar samstundes "Kirkeårets tekster" frå 1977 .
3. Tekstboka skal evaluerast etter at alle teksttrekkjene har vore i bruk

Økonomiske/administrative konsekvensar

Innkjøp av bøker

I samsvar med Gudstenesteboka sine avgjerder, fastsett ved kongelege resolusjonar 1977 - 1990, skal det vere fire sett av dei liturgiske bøkene i kvar kyrkje. I eit rundskriv frå Kyrkjedepartementet 7. juni 1992 (F-57-92 og F-58-92) til presteskapet/ sokneråda og til

kommunane er dette endra til *tre sett* i alle kyrkjer. Etter at Kyrkjelova vart innført, vil denne kostnaden tilfalla Fellesrådet.

Tidlegare vart eitt sett av liturgibøkene sendt ut av departementet, og kostnaden dekkja av statsbudsjettet. I eit brev av/frå 10. juli 1996 har departementet uttala at ”utgifter til tillegg til de liturgiske bøker vil for fremtiden måtte søkes dekket innenfor de budsjetttrammer som er gitt bispedømmerådene”. Inntil vidare reknar ein med at desse retningslinjene framleis gjeld.

Ved innføring av gudstenestereforma bør Fellesrådet sjå til at den nye tekstboka finst i tre sett i kvar kyrkje, i tillegg bør dei tilsette som treng det, få ei utgåve kvar. Tilsvarande vil Bispedømmerådet skaffe bok til kvar prest.

Kurs - informasjon

Innføring av ei ny tekstbok inneber at Kyrkjerådet vil gi informasjon og rettleiing til dei tilsette i bispedømmeråda. Dette går inn i den vanlege samarbeidsprosedyren og krev ingen ekstra kostnad.

Tilsvarande bør dei tilsette i bispedømmeråda gje informasjon og rettleiing til prostar og daglege leiarar i prostedistrikta. Ein ser for seg at også dette kan vera ein del av dagleg drift.

Ei ny tekstbok vil kunne gje kyrkjelydane ny inspirasjon til å høyre Guds ord og kalla nye frivillige medarbeidarar til oppgåva som tekstlesarar. Kyrkjerådet oppfordrar kyrkjelydane til halda kurs for tekstlesarar, slik at kvaliteten på framføringa kan verte så god som mogleg.